

En god historie

Die Asta

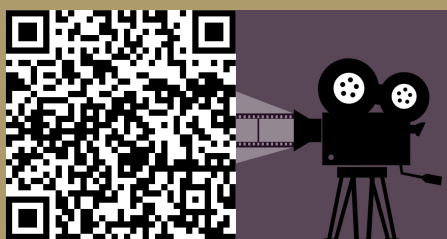

Asta Nielsen

Asta Nielsen med forældre og storesøster Johanne, ca. 1889.

Filmen "Afgunden" fra 1910 blev Asta Niensens store gennembrud.

I filmen, Afgunden, spiller Asta Nielsen spillelærerinden Magda Vang og udfører en (i datiden) meget erotisk og stærkt sensuel dans, der både chokerede og frydede.

Det kan være svært at forestille sig, men den mindste pige på billedet blev én af filmhistoriens absolut største verdensstjerner. Hun hed Asta Nielsen. Den lille Asta kom til verden 11. september 1881 i København. Selvom billedet viser en ganske nydelig familie, var sandheden, at fattigdommen i familien var stor. Moren, Ida, var vaskekone og faderen, Jens-Christian var smed, men ofte arbejdsløs og syg. Da Asta var 14 år, døde faderen, så at hun skulle ende som international filmstjerne er i sig selv en spillefilm værd.

Det var storesøsteren, Johanne, der åbnede Astas øjne for skuespil. En aften havde hun en billet til en forestilling på, det nu nedlagte, Dagmar-teater i København, men hun blev forhindret og gav i stedet billetten til lillesøster Asta. Fra det øjeblik vidste Asta, at hun skulle være skuespiller - også selvom dette i slutningen af 1800-tallet har virket som en fuldstændig urealistisk drøm, at en pige fra så fattige kår kunne få en sådan uddannelse.

Dette faktum syntes på ingen måde at bekymre Asta. Da hun mødte den erfarne, og næsten 40 år ældre skuespiller og underviser på Det kongelige Teater, Peter Jerndorff gik det stærkt! Han så et talent i hende, og hun startede på Det kongelige Teaters elevskole. Igen var storesøster en stor hjælp, da hun med sin løn var med til at betale for udgifterne til teaterskolen.

Som 19-årig blev Asta gravid! I datiden en stor skam, eftersom hun var ugift og aldrig fortalte, hvem faderen var. Asta fødte i 1901 datteren Jesta. Måske/måske ikke var navnet en sammentrækning af Asta og hendes lærer, Jerndorff, og måske far til barnet. Ved fødslen afleverede Asta den nyfødte baby på et børnehjem, men Astas mor fandt ud af dette og hentede Jesta hjem, så hun kunne vokse op hos mormor og storesøster Johanne. Asta omtalte sjældent sin datter, og Jesta fik først kontakt med mor Asta langt oppe i teenagesårene.

I 1902 fik Asta sin debut som skuespiller på Dagmar-teater - det teater, hvor hun havde set sin første forestilling. De næste tre år var hun tilknyttet teateret, uden dog at få hverken de største roller eller succes. I nogle år derefter var hun også på Det kongelige Teater og på forskellige teaterturneer i Sverige og Norge, men noget stort gennembrud fik hun ikke. Dette skulle dog ændre sig i 1910, hvor hendes debut på film med ét gjorde hende berømt!

“

*Når hadet lyser i Asta Nielsens
øjne, knytter vi næverne, og
når hun slår øjnene op, er
der stjerner der lyser*

*Guillaume Apollinaire
fransk digter.*

”

Asta Nielsen omkring 1914.

Filminstruktøren Urban Gad havde set Asta på teaterscenerne og syntes, at hendes talent var spildt der. Han havde store planer - og det med noget stadig nymodens kaldet *stumfilm*.

I sommeren 1896 var den første filmforestilling i Danmark, men langt fra de film vi ser i dag. Der var små, korte stumfilm - altså film uden lyd. I 1904 åbnede den første danske biograf i København og viste typisk film af 10-15 minutters længde. En af de mest berømte danske film fra filmens barndom var "Løvejagten" fra 1907, hvor to jægere på knap 12 minutter får nedlagt to løver, som på en eller anden måde var endt på øen Elleore i Roskilde Fjord.

Tilbage til Asta Nielsen og Urban Gad. Han var sikker på, at kameralinsen langt bedre end teateret kunne fange Asta Nielsens unikke udtryksform. Derfor satsede alt han alt og var både manuskriptforfatter og instruktør på filmen "Afgrunden", hvor den nu 29-årige Asta fik sin debut på film. Den 12. september 1910 fik filmen premiere. Succesen var enorm! I filmen spiller Asta en spillelærerinde, Magda, som tiltrækkes af en "*bad-boy*", cirkusartisten Rudolph. Hun forlader sin forlovede, præstesønnen Knud, og sammen løber de væk, men Rudolph er en skidt fyr, der udnytter Magda. Selvom Magda elsker ham, ender deres forhold, da Magda knivdræber Rudolph, og i filmen sidste scene føres hun bort af politiet. Det erotiske kærlighedsdrama varer knap 38 minutter, og da filmen er slut, er ingen i tvivl. Danmark har fået sin første kvindelige filmstjerne og sexsymbol!

“

*Asta Nielsen om, hvordan det er
at være en højt betalt
filmstjerne: Politikken 1912.*

*Skrækkeligt! Men dejligt.
Jeg tjener så mange, at jeg er
begyndt at gå dårligt klædt. For
nu synes jeg, at jeg har Råd til
det!«*

”

Efter den store succes indspillede Asta Nielsen to film mere i Danmark og blev gift med Urban Gad. I 1912 flytter de til Berlin, hvor Asta Nielsen senere får tilnavnet *Die Asta* - efternavnet er simpelthen ikke nødvendigt, eftersom alle vidste, hvem man mente, når man talte om Asta. Urban Gad var manuskriptforfatter til mange af de tyske film. Succesen var enorm. Rygtet sagde, at hendes kontrakt med et tysk filmstudie indbragte hende 80.000 dollars om året - et ufatteligt stort beløb, som gjorde hende til den bedst betalte skuespiller i hendes samtid. I den grad en kontrast til den fattige opvækst.

Urban Gad (på fotografiet) var gift med Die Asta. Hun blev gift tre gange - sidste gang som 88-årig med den atten år yngre kunsthandler Anders Christian Theede.

“

I 1925 spillede Asta Nielsen sammen med den svenske skuespiller Greta Garbo i filmen "Die Freudlose Gasse" – senere sagde hun om Asta Nielsen:

"Når det kommer til...udtryk og bredde, så er jeg intet sammenlignet med hende"

”

Mindeplade i Berlin på facaden af huset på Berliner Fasanenstraße hvor Asta Nielsen boede.

I 1918 blev Urban Gad og Die Asta skilt, men hendes karriere var på ingen måde slut. Trods 1. verdenskrig var hun populær i både Tyskland, England - og resten af verden.

Hendes stumfilm blev vist overalt på kloden, men det skete, bl.a. i USA, at hendes erotiske udtryksform blev censureret. Dette gjorde hende på ingen måde mindre populær, og samtidig havde hun en evne til udenfor filmverden, at fremstå både mystisk, hemmelig og tiltrækkende - en *influencer* og et *brand* før de ord var opfundet.

Hendes måske største rolle var i filmen "Hamlet" fra 1921. I denne meget kontroversielle udgave af Shakespeares skuespil spiller hun en kvindelig Hamlet forklædt som mand. Hun ikke bare legede med kønsgrænserne, men brugte aktivt sin krop og køn.

På den private front blev Die Asta gift med svenske Ferdinand Wingårdh i 1919, men skilt blot fire år efter. Skilsmisse var på ingen måde særlig udbredt i hendes tid, så at hun som 42-årig havde to eks-mænd forstærkede blot myten og *brandet* Die Asta - en rig, stærk og selvstændig kvinde.

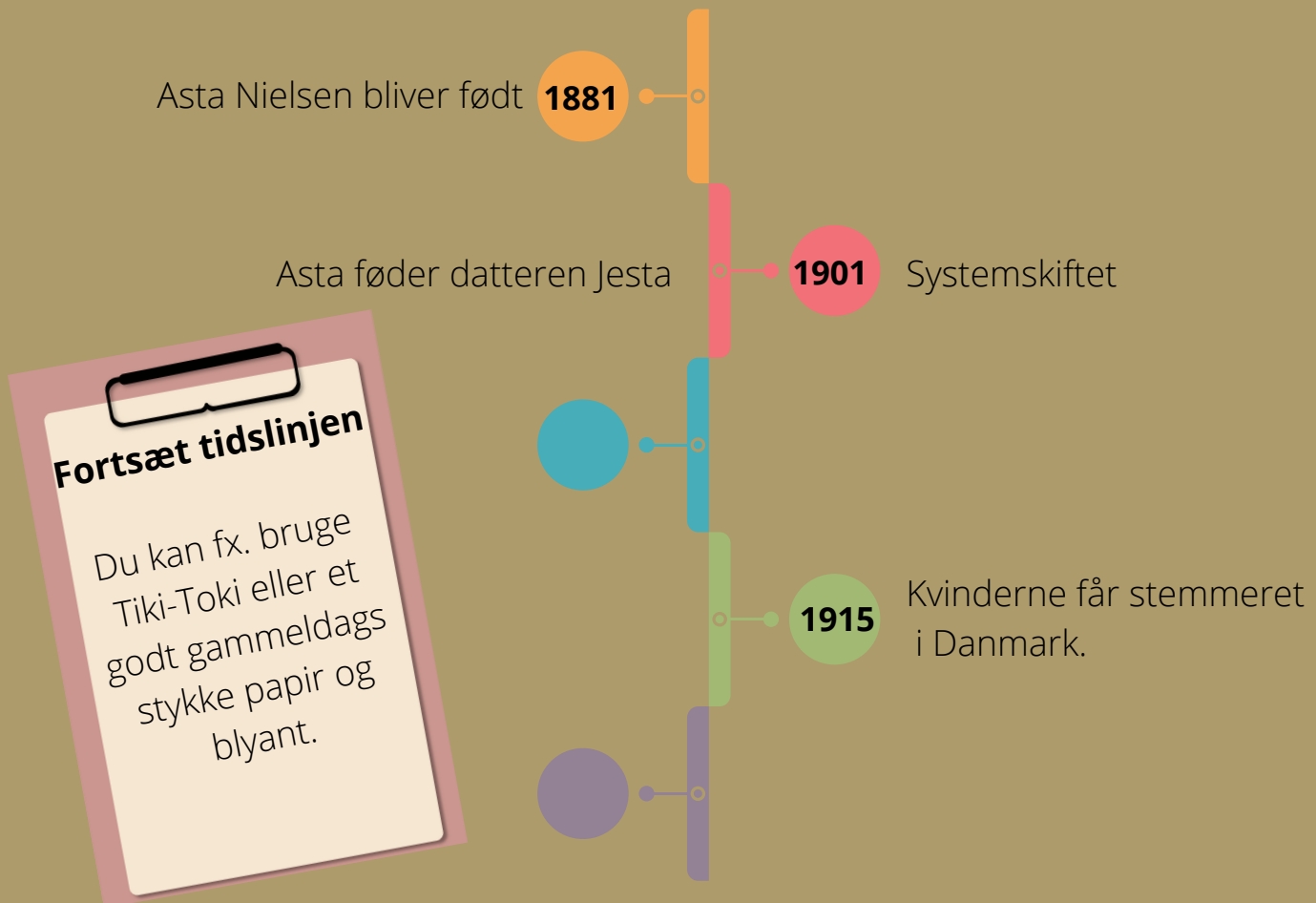
I alt spillede Die Asta med i over 70 film i en periode på 22 år. Hun var utrolig produktiv og stillede store krav til både sig selv og dem hun arbejdede sammen med. I 1932 stoppede hun sin filmkarriere. Selvom hendes talent til stumfilm var enestående passede det ikke så godt til talefilm, som efterhåndende havde gjort sit indtog i filmverdenen.

Et liv i stjernestøv og luksus var forbi, da nazisterne overtog magten i Tyskland i 1933. Få år efter flyttede Asta Nielsen fra Berlin tilbage til Danmark og boede fra 1940 frem til sin død i 1972 i en lejlighed på Peter Bangs Vej på Frederiksberg.

Datteren Jesta begik selvmord i 1964 og udover en lille rolle i morens debutfilm, Afgrunden, som niårig, gik hun ikke skuespillervejen. Både datteren Jesta og Asta Nielsen ligger begravet på de ukendtes grav på Vestre Kirkegård - på trods af, at Die Asta på ingen måde var ukendt - tværtimod.

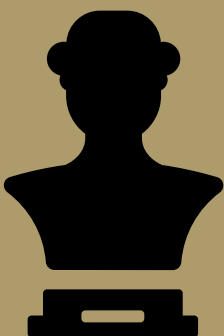
Lav en tidslinje

Du skal lave en tidslinje. På den ene side skal du skrive de vigtigste begivenheder fra Die Astas liv, som du læste på de foregående sider. På den anden siden skal du vælge de vigtigste nedslag fra danmarkshistorien.

Lav et minde-monement til Asta Nielsen

I København findes i alt 101 navngivne statuer. Blot fem (5) af disse er af kvinder. 26 er af dyr og de restende er mænd. Kønsfordelingen ser ikke bedre ud i resten af landet. Ud af Danmarks næsten 2.500 statuer er kun 28 af disse kvinder.

Lav en skitse til et mindes-monument eller statue for Asta Nielsen.

Desuden skal du beskrive hvor det skal stå, og hvilken historie den skal fortælle. Lav også en tekst til mindepladen, som skal forklare tilskueren, hvem denne Asta Nielsen var.

Tidslinje over Asta Niensens liv og tiden omkring hende

Asta Nielsen bliver født **1881**

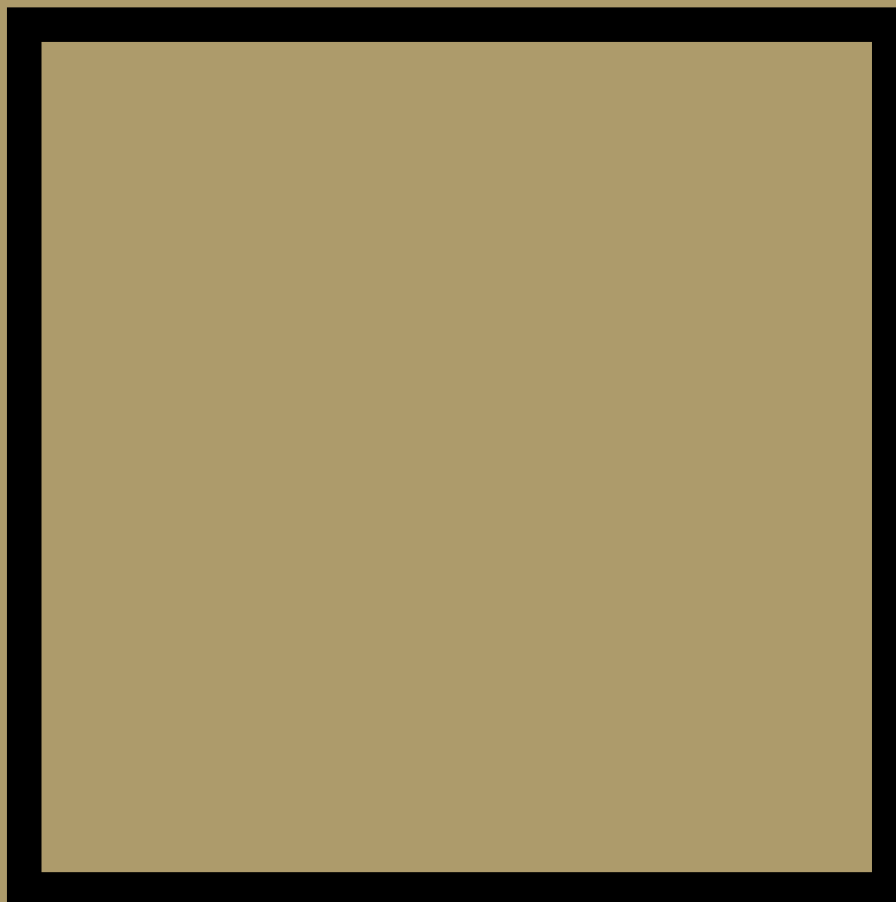
Asta føder datteren Jesta **1901** Systemskiftet

1915 Kvinderne får stemmeret i Danmark.

Asta Nielsen dør og begraves på Vester Kirkegård i København. **1972**

Lav et minde-monement til Asta Nielsen

Lav en skitse til et minde-monoment eller statue for Asta Nielsen.

Husk at forklare hvilken historie monumentet/statuen skal fortælle, ligesom du skal begrunde, hvor værket skal stå.

Skriv teksten på mindepladen for Asta Nielsen

Asta Nielsen

Lærerark til "Die Asta"

Historie er ofte gamle mænd og store krige. Historie er også fascination – og ja, nogle gange er historien, bare en god historie. Således er historien om Asta Nielsen en historie om en pige, der i slutningen af 1800-tallet vokser op i ludfattige kår, hvor kvinder end ikke har stemmeret. I bedste eventyrstil blev hun en verdensberømt skuespillerinde! Men det er også en historie om en kvinde, som ikke fulgte datidens kønsnormer, eftersom hun bl.a. blev skilt to gange og kun havde en perifer tilknytning til sit barn.

Samtidig er det også en historie om dansk- og international filmhistorie, ligesom det afslutningsvis også er historien om, hvordan kvinders historie ikke er så let at finde i bybilledet, når man ser på statuer af store personligheder.

Som det står i teksten, blev Asta Nielsen født i 1881. På det tidspunkt havde ingen hørt om hverken film eller biografer. Den første filmfremvisning med levende billeder foregik i Paris i 1895. 7. juni 1896 blev der vist en række kortfilm i København. De levende billeder var kommet til Danmark. De første danskproducerede film kom året efter. Det var meget korte film, ofte af blot få minutters varighed, bl.a. kørsel med grønlandske hunde. På www.stumfilm.dk kan en lang række af disse film ses, også en af de mest berømte, Løvejagten fra 1907. En lokal dyreværnsforening fik stoppet optagelserne efter at have klaget til justitsminister Alberti, og selvom filmen i første omgang blev forbudt i Danmark, blev den en enorm succes. Filmens længde er 12 minutter, men på den tid når hovedpersonerne både at ryge og nedlægge et par løver godt hjulpet af en sort hjælper.

Med film kom også filmstjerner. Den største var Asta Nielsen, men lad også eleverne arbejde med Valdemar Psilander. Han spillede bl.a. overfor Asta Nielsen i hendes to film efter debuten, Den sorte Drøm og Balletdanserinden - begge fra 1911. Fantasien kendte ingen grænser i stumfilmens barndom, således indspillede Valdemar Psilander i 1915 "Sfinxens hemmelighed" i Råbjerg Mile i Vendsyssel. Her var anbragt nogle palmer, beduintelte og nogle pappyramider i baggrunden og vupti, så var man i Sahara. På Kystmuseet i Skagen kan man se billeder fra filmoptagelserne. Stjernen Valdemar Psilander døde i øvrigt som kun 32-årig, på mystisk vis, på et hotelværelse i 1917 – men det er en helt anden historie.

Efter teksten om Die Asta er læst kan de to opgaver laves. Den første er en klassisk tidslinje-opgave. På den ene side skal Asta Nielsens liv skitseres og på den anden side den store nationale/internationale historie. Aftal med eleverne hvor mange nedslag, der skal laves – måske kan de fem kanonpunkter, der sker i løbet af Astas liv alle komme med?

Til begge opgaver findes opgaveark, som kan bruges. Sidste opgave sætter fokus på den kønsulighed, der i byrummet, når man ser på statuer. I artiklen Vi skal bare gøre det bedre fastslås det, at kvinder ikke just er overrepræsenterede i det offentlige rum. Det kan være oplagt at tage en samtale i klassen om grundene dertil og måske kigge lidt på, hvem de fem kvinder i København er, som har fået deres egen statue (Anna Ancher ved Statens Museum For Kunst, Caroline Amalie ved Rosenborg Slot i Kongens Have, Natalie Zahle opført i Ørstedsparken, Prinsesse Marie på Langeliniepromenaden og Queen Mary foran Vestindisk Pakhus).

Herefter skal eleverne udarbejde en skitse af et monument/statue til ære for Asta Nielsen – for hvilken historie skal der fortælles om Danmarks første kvindelige superstjerne? Desuden skal der laves et kort skriv til en mindeplade, som skal forklare tilskueren, hvem denne Asta Nielsen var. Sammenlign gerne disse – er der mon forskel på, hvilken fortælling eleverne fortæller om Die Asta?

Kilder:

Hvorfor løj Danmarks største filmstjerne om sig liv?
Berlingske 10. juni 2019.

Alt for sexet
Weekendavisen 20. maj 2022.

Vi skal gøre det bedre i fremtiden
dr.dk 27. oktober 2021.

Wikipedia.org
www.danskfilmogtv.dk
www.dfi.dk

Billedeoversigt

Billederne til "Die Asta" kommer fra:

Asta Nielsen (forside)	EYE Film Instituut Nederland, Commons wikimedia
Astas familie (familieportræt)	Commons wikimedia
Still billede fra filmen "Afgrunden"	Commons Wikimedia
Asta Nielsen 1914	Commons Wikimedia
Urban Gad	Det danske Filminstitut, Commons Wikimedia
Mindesplanke i Berlin	Axel Mauruszat, Commons wikimedia

Øvrig grafik er benyttet med tilladelse fra canva.com